

3. Лановик З. Б. Біблійна герменевтика : становлення, методологія (символіко-алегоричний аспект літературознавчого курсу) : дис. ... доктора філол. наук : 10.01.06 / Зоряна Богданівна Лановик. – Тернопіль, 2006. – 409 с.
4. Мойсієнко А. К. Символ як явище апперцепції (на матеріалі поезії Т. Шевченка) / А. К. Мойсієнко // Мовознавство. – 1993. – № 3. – С. 40–45.
5. Ринекер Ф. Библиейская Энциклопедия Брокгауза / Фритц Ринекер, Герхард Майер. – М. : Российское Библиейское Общество, 1999. – 1088 с.
6. Словарь библиейского богословия / под ред. Ксавье Леон-Дюфура. – Bruxelles, 1990. – 1288 с.
- Словарь библиейского богословия [электронный ресурс] / под ред. Якова Кротова // Режим доступа : http://krotov.info/spravki/essays_bible/slovari/1970_dufur_01a.htm
7. Уилрайт Ф. Метафора и реальность / Ф. Уилрайт // Теория метафоры. – М. : Прогресс, 1990. – С. 82–110.

УДК 81 '22:81 '42

Ю. Г. Рожков,

Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

ПРОЦЕСИ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ТЕРМІНОЛОГІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

У статті розглядається питання мовного запозичення в термінології ветеринарної медицини. Уточнено та доповнено поняття мовного запозичення. Виявлено, що грецька і латинська мови традиційно визнаються основними джерелами поповнення лексики.

Ключові слова: запозичення, ветеринарна термінологія, синтаксичні конструкції, мова-реципієнт, мова-джерело

ПРОЦЕСИ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ТЕРМІНОЛОГІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

The article deals with the question of language borrowing in the terminology of veterinary medicine. The concept of language borrowing was reconfirmed and updated. It was mentioned that the Greek and Latin languages are traditionally recognized as basic sources of lexicon replenishment.

Key words: borrowings, veterinary terminology, syntactic construction, target language, source language.

ПРОЦЕСИ ЗАПОЗИЧЕННЯ В ТЕРМІНОЛОГІЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

В статье рассматривается вопрос языкового заимствования в терминологии ветеринарной медицины. Уточняется и дополняется понятие языкового заимствования. Указывается, что греческий и латинский языки традиционно считаются основными источниками пополнения терминологической лексики.

Ключевые слова: заимствования, ветеринарная терминология, синтаксические конструкции, язык-реципиент, язык-источник.

Постановка проблеми. Ветеринарна термінологія – це сукупність найменувань, що позначають поняття ветеринарної медицини як науки, і спеціальних номенклатурних найменувань ветеринарної медицини як сфери професійної діяльності. \Сучасна ветеринарна термінологія – одна із найбільших і найскладніших в понятійному і змістовному відношенні систем термінів. Лексикон ветеринарної медицини становить кілька сотень тисяч слів і словосполучень. Величезний обсяг сучасної ветеринарної термінології пояснюється винятковим різноманіттям розкритих нею категорій наукових понять [9, с. 126]. Лінгвістами виконано цілий ряд досліджень ветеринарної термінології, що визначають її основні характеристики. Незважаючи на велику кількість праць, присвячених ветеринарній термінології у вітчизняній, і в зарубіжній літературі, лінгвістичний аспект вивчення термінологічної лексики все ще потребує глибинних досліджень.

Для того щоб мати об'єктивні дані для представлення сучасної наукової мови ветеринарії, вченими (В. Німчук, І. Чепіга, В. Передрієнко) проводиться комплексне дослідження, поєднане з етимологічним аналізом термінологічної лексики і екскурсом в історію створення та розвитку термінів-найменувань ветеринарії як науки. \Розгляд ветеринарної термінології проводиться у вигляді цілісного об'єкта, що володіє системними властивостями, що робить певний внесок у теорію термінознавства і має істотне значення для розробки теорії системності лексики.

Огляд останніх досліджень і публікацій. В останні десятиліття у зв'язку з активною розробкою різних аспектів взаємодії мов актуалізувалася проблема мовного запозичення. Питанню запозичень присвячено багато робіт як зарубіжних, так і вітчизняних авторів (Л. П. Крисін, Е. А. Райст, Е. Хауген, Л. Блумфільд, С. В. Шустрова, Л. В. Дубровіна, Л. А. Булаховський, В. В. Виноградов, В. П. Даниленко, Т. Л. Канделакі, В. Г. Костомаров та інші).

У зв'язку з цим на тлі зростаючого числа досліджень з'явилася протиріччя між традиційними схемами пояснення запозичення, в основному сформованими ще в XIX ст., і новими уявленнями про мовні процеси і структури мови, які розповсюдилися у другій половині XX ст. Це зумовило те, що дослідження процесів і результатів лексичних запозичень останнім часом ведеться у двох напрямках. В рамках першого напряму лінгвісти зосередили увагу на внутрішньосистемному аспекті входження іншомовних елементів в мову-реципієнт (Н. Н. Амосова, Л. Блумфільд, Л. П. Крисін, А. П. Майоров). У рамках другого підходу дослідники концентруються на розгляді запозичення в контексті двомовності, міжмовного контакту і міжсистемної взаємодії мов (В. М. Арістова, Виноградов, В. Т. Клоков, Н. Ф. Мехеева, А. М. Молодкін, Н. М. Фірсова, У. Вайнрайх, Е. Хауген).

Виклад основного матеріалу. Запозичення – це універсальне мовне явище, що полягає в акцепції однією мовою лінгвістичного матеріалу з іншої мови внаслідок екстралінгвістичних контактів між ними, що розрізняються за рівнем і формами. Слід підкреслити, що вивчення цього процесу як результату контактів між народами і їх мовами має важливе значення для вирішення ряду лінгвістичних проблем, а також питань, пов'язаних з історією, археологією, психологією та іншими науками [5, с. 100].

Згідно загальноприйнятому визначенню, запозичення – це процес переміщення елементів різного виду з однієї мови в іншу. Зокрема, Ж. Ф. Фелізон дає наступне трактування: «Запозичення – це процес, в ході якого мова отримує лінгвістичні одиниці з іншої мови» [8, с. 280].

У «Словнику лінгвістичних термінів» О. С. Ахманова визначає це поняття наступним чином: «Запозичення – це перехід елементів однієї мови в іншу як результат мовних контактів, взаємодії мов; запозиченням також називаються самі елементи (слова, морфеми, синтаксичні конструкції і т.д.), перенесені з однієї мови в іншу.

Найчастіше запозичуються слова, рідше – синтаксичні конструкції. Запозичення звуків і словотворчих елементів іншої мови відбувається через запозичені слова, які засвоюються мовою, пристосовуючись до її особливостей. У ході цього пристосування іноземні слова засвоюються настільки, що їх іншомовне походження може абсолютно не відчуватися і виявляється лише етимологами» [1, с. 150].

Слід зазначити, що запозичення відноситься не тільки до області лексики. При наявності сприятливих умов запозичується будь-який лінгвістичний матеріал, а це можливо, за словами У. Вайнрайха, в умовах мовного контакту, певного рівня двомовності, кількісного співвідношення контактуючих народів, тривалості та інтенсивності контактів, ступеня володіння мовами, функціональної ролі мов у житті білінгвального суспільства, статусу і престижу контактуючих мов і культур народів, що їх представляють, оцінки та ставлення до бі- або мультілінгвізму, а також до інтерференції, що супроводжує дане явище [3, с. 246].

Л. Блумфільд під запозиченням розуміє певний вид мовних змін і розрізняє: 1) поняття культури; 2) внутрішнє запозичення, що відбувається в результаті безпосередніх мовних контактів, обумовлених територіальною чи політичною близькістю; 3) діалектні запозичення, що проникали в літературну мову з діалектів [2, с. 543].

Всі запозичені слова знаходяться в певних відносинах з системою мови-реципієнта. Освоєння мовою запозичених слів – складний діахронічний процес, в якому тісно переплітаються зв'язки і відносини, з одного боку, мови-реципієнта і мови-джерела, з іншого.

Ю. А. Шаповалов виділяє деякі умови входження іншомовних слів у мову-реципієнт:

1. Передача слів фонетичними і граматичними засобами мови-реципієнта;
2. Співвіднесення слів з граматичними класами та категоріями мови-реципієнта;
3. Фонетичне засвоєння іноземного слова;
4. Його граматичне засвоєння;
5. Словотворча активність слова;
6. Семантичне освоєння іншомовного слова: визначення значень, диференціація значень і їх відтінків між існуючими в мові словами [7, с. 123].

Дериваційна активність запозичених слів в новій для них системі мови-реципієнта вважають одним з важливих показників глибини їх словотвірної адаптації.

Відомо, що запозичення як спосіб збагачення словникового складу відіграє велику роль у поповненні термінології. Основний корпус ветеринарних термінів в різних європейських мовах представлений запозиченими латинськими і грецькими термінами. Проблема освоєння латинізмів особливо важлива для визначення критеріїв термінологічності мовного знака в системі даного розряду термінів. Латина, прийнята в певний історичний період в якості особливої мови науки в західноєвропейських країнах, залишила глибокі сліди у формуванні національних мов науки.

Важливим є той факт, що антична термінологічна спадщина стала основою міжнародного термінологічного фонду, а греко-латинські словотворчі елементи отримали статус міжнародних терміноелементів [4, с. 164].

В. Ф. Новодранова розглядає терміноелемент трохи інакше: «Терміноелемент – це регулярно повторюваний і відтворюваний елемент похідних термінів, який, як правило, займає певне місце в структурі терміна і передає досить стабільне узагальнене значення» [6, с. 20].

Прикладами терміноелементів є словотворчі корені: *my-* м'яз, *chol-* жовч, *card-* серце, *alg-* біль, *ectomia-* видалення, *arthr-* суглоб, *gastr-* шлунок та ін.; приставки: *an-* заперечення, *hyper-* вище, *hypo-* нижче, *dys-* порушення та ін.; суфікси: *itis-* запалення, *oma-* пухлина, *osis-* хронічний процес. Греко-латинські мовні елементи стандартизуються, що дуже цінно для термінології ветеринарії.

Грецька і латинська мова – територіально й історично взаємодіючі індоєвропейські мови, тому позначення запозичувалися латинською мовою з грецької і легко в ній асимілювалися. Мотивація більшості ветеринарних термінів залежить від знання латинських і грецьких словотворчих елементів, переведених або запозичених з іншомовних джерел. Запозичення укорінювались досить швидко, чому немало сприяла та обставина, що більшість практикуючих в Римі лікарів ветеринарної медицини були греками.

Греко-латинська термінологія включає в себе всі основні поняття і терміни медицини, без знання яких неможливе засвоєння спеціальних предметів.

Латинська мова зробила істотний вплив на розвиток як літературної мови взагалі, так і галузевої термінології, зокрема. Роль латини в збагаченні ветеринарної термінології полягає не тільки в її безпосередньому впливі на терміносистему, а й у тому, що через її посередництво в терміносистему увійшли грецькі запозичення і терміноелементи. Поряд з найменуваннями, які запозичувалися зі словників класичних мов в готовому вигляді, стали у великій кількості з'являтися неокласицизми (неогрецизми і неолатинізми) [10 с. 55].

Говорячи про ветеринарну термінологію, важливо визнати той факт, що основним джерелом виникнення термінів, на наш погляд, є запозичення грецьких та латинських термінів – базисів міжнародної ветеринарної термінології. Терміни з класичних мов використовуються в основному як джерела позначень в термінології ветеринарії. Таким чином, для позначення захворювання, пов'язаного з запаленням ясен у тварин без порушення цілісності зубодесневого з'єднання використовується термін греко-латинського походження гінгівіт (лат. *Gingiva* ясна і грец. Суфікс *itis*, що позначає запальні процеси).

Необхідно відзначити, що не тільки анатомічна термінологія побудована на основі греко-латинських моделей, але і назви лікарських засобів, наприклад слово токсин, що позначає отруту біологічного походження, походить від давньогрецького *toxikos* – «отруйний».

Слід сказати, що цілу групу утворюють повні запозичення звукового комплексу, слова (майже без змін) зі збереженням основних елементів їх значення в класичній мові (пустула – «*pustula*»). Іншу групу складають неповні запозичення, тобто слова грецької або латинської мов, які, увійшовши до складу наукової медичної термінології, набули нового значення [11].

Сучасна ветеринарна наука користується, в основному, латинськими термінами або лексичними елементами грецької мови. Запозичення зберігають сліди свого іншомовного походження у вигляді звукових, орфографічних, граматичних та семантичних особливостей.

Беручи до уваги вищевикладене, слід зазначити, що слова іншомовного походження займають значне місце в словниковому складі підмови ветеринарії, відображаючи процес історичної взаємодії різних мов і їх змішання.

Висновок. Роль запозичень в період формування ветеринарної термінології не обмежувалася тільки тим, що вони допомогли збагаченню галузевих термінологій. Грецька і латинська мови традиційно визнаються основними джерелами поповнення лексики.

Поява запозичених термінів, обумовлена інтенсивним розвитком ветеринарії, як сфери науки, так і практичного обслуговування, вимагає їх ретельного вивчення, а також знання латинської та іноземної мов.

Більшість термінів продовжує активно створюватися в наші дні на базі різних ветеринарних дисциплін. Таким чином, різноманіття ветеринарної термінології викликає необхідність її вивчення та класифікації за типом спеціалізації.

Крім того, поява нової ветеринарної термінології в фаховій літературі українських та іноземних видавництв і інтернет-джерелах пробуджує усвідомлену потребу у вивченні вищеописаного лексичного явища.

Література:

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М., 1966. – С. 150.
2. Блумфилд Л. Язык / Л. Блумфилд. – М., 2002. – С. 487–543.
3. Вайнрайх У. Языковые контакты / У. Вайнрайх. – Киев : Выща школа, 1979. – 246 с.
4. Виноградов В. В. Основные типы лексических значений слова 1953 / В. В. Виноградов // Избр. тр. Лексикология и лексикография. – М. : Наука, 1977. – С. 162–189.
5. Володарская В. Ф. Заимствование как отражение русско-английских контактов // Вопросы языкознания. – М. : Наука, 2002. – С. 96 – 118.
6. Новодранова В. Ф. Сопоставление систем именного словообразования в латинском языке и системы терминологического словообразования в подязыке медицины / В. Ф. Новодранова // Терминоведение, 1994. – 3. – С. 18–24.
7. Шаповалов Ю. А. Англо-американизмы в современных немецкоязычных культурно-логических текстах / Ю. А. Шаповалов // Вопросы романо-германского языкознания : Межвуз. сб. науч. тр. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1999. – Вып. 13. – С. 122–125.
8. Phelizon J. N. Vocabulaire de la linguistique / J. N. Phelizon. – Paris : edsRoudel. – 1976. – 280 p.
9. Romich Janette Amundson. An illustrated guide to veterinary medical terminology. – Albany NY. – 1999. – 125 – 131 p.
10. Словарь ветеринарных микологических и мико-токсикологических терминов. – М. : Россельхозиздат, 1987. – 80 с.
11. Краткий словарь ветеринарных терминов [Электронный ресурс] / Ф. М. Орлов. – Режим доступа : <http://zhivotnovodstvo.net.ru/vetrenamny-slovar.html>

УДК 81'373.7:811.161.2:811.112.2:811.111

О. Г. Сошко,

Київський національний торговельно-економічний університет, м. Київ

ВНУТРІШНІ РИСИ ЛЮДИНИ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКИХ, НІМЕЦЬКИХ ТА АНГЛІЙСЬКИХ КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З ОНІМНИМ КОМПОНЕНТОМ

Статтю присвячено аналізу семантичних особливостей компаративних фразеологічних одиниць з онімним компонентом на позначення внутрішніх рис людини в українській, німецькій та англійській мовах. Проаналізовано спільну та відмінну мотивацію формування фразеологічного значення та лінгвокультурні особливості зазначених фразеологізмів.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, компаратив/образне порівняння, онімний компонент, семантична структура, структурно-семантичний аналіз, внутрішні риси людини.

HUMAN MENTAL FEATURES BY MEANS OF UKRAINIAN, GERMAN AND ENGLISH COMPARATIVE PHRASEOLOGICAL UNITS WITH ONYMIC COMPONENT

The article is devoted to the analysis of the semantic peculiarities of comparative phraseological units with onymic component denoting human mental features in English, German and Ukrainian. Common and different motivations of comparative phraseological meaning formation and their respective linguocultural peculiarities are analysed. The author establishes general and specific as well as more or less recurrent types of motivation, and also cross-linguistic and cross-cultural correspondences, thus showing how cultural patterns, in particular those found in thematic semiotic codes and precedent texts (such as the Bible), influence the phraseological interpretation of human mentality.

Key words: comparative phraseological unit, phraseological simile, onymic component, semantic structure, structural-semantic analysis, human mental features.

ВНУТРЕННИЕ ЧЕРТЫ ЧЕЛОВЕКА ПОСРЕДСТВОМ УКРАИНСКИХ, НЕМЕЦКИХ И АНГЛИЙСКИХ КОМПАРАТИВНЫХ ФРАЗЕОЛОГИЗМОВ С ОНИМНЫМ КОМПОНЕНТОМ

Статья посвящена анализу семантических особенностей компаративных фразеологических единиц с онимным компонентом, означающих внутренние черты человека в украинском, немецком и английском языках. Проанализирована общая и отличительная мотивация формирования фразеологического значения, а также лингвокультурные особенности данных фразеологизмов.

Ключевые слова: фразеологическая единица, компаратив/образное сравнение, онимный компонент, семантическая структура, структурно-семантический анализ, внутренние черты человека.

Вивчення різних аспектів відображення людського фактора в мові, звернення до фразеологічного фонду видається цілком закономірним з точки зору сучасної антропологічної парадигми лінгвістичних досліджень, адже фразеологія різних мов вважається тим своєрідним і образним мовним пластом, що відображає специфіку народного мислення та менталітету.

Сучасне мовознавство приділяє велику увагу зіставному аналізу мов, при чому мова розглядається не тільки в рамках її комунікативно-когнітивної функції, але і в якості своєрідного етнокультурного коду окремих лінгвокультурних спільнот [3; 4]. У представленій статті ми обрали за об'єкт дослідження українські, німецькі та англійські образні порівняння, які позначають внутрішні риси людини та мають у своєму складі онімний компонент. **Актуальність** даної розвідки зумовлена загальним спрямуванням сучасних лінгвістичних студій на вивчення окремих груп фразеологізмів, а також на виявлення та розгляд явищ, пов'язаних із етнокультурною специфікою мовних одиниць. Слід зазначити, що окремі групи фразеологічних одиниць, їх функціональна та структурно-семантична специфіка розглядалися у працях вітчизняних науковців [7; 9 та ін.].

Метою нашої статті ми визначили з'ясування семантичних особливостей та, відповідно, спільних та відмінних рис компаративних фразеологізмів з компонентом-онімом, що позначають внутрішні риси людини на матеріалі української, німецької та англійської мов.